

Citace záznamu

Martin Šanda, Dům U Šedivých - Praha, klenba místnosti 1. patra, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/1020>, vyhledáno 3. 5. 2024.

Dům U Šedivých - Praha, klenba místnosti 1. patra

Číslo záznamu: 1020

Bližší určení díla: Štuková výzdoba klenby místnosti v prvním patře objektu, středový terč, hrany klenebních výsečí

Památkově chráněno, č. úskp: 38432/1-174

Umístění: Klenba místnosti v prvním patře

Datace: 1603-1620

Praha, dům U Šedivých, čp. 350, Staré Město, klenba (Martin Šanda, 2021)

Anotace

Středověký právovárečný dům s pivovarem byl upravován kolem poloviny 16. století a mezi lety 1603 až 1620. Dalšími úpravami dům prošel po polovině 18. století a v letech 1842-1843. Do prvních dvou desetiletí 17. století klademe vznik renesanční klenby v místnosti prvního patra. Klenební výseče zdobí otiskovaný štukový pás s perlovcem a florálním motivem, uprostřed klenby je oválné štukové zrcadlo.

Abstract

The medieval house with a brewery was modified around the mid-16th century and between 1603 and 1620. The house underwent further reconstructions after the mid-18th century and between 1842 and 1843. The Renaissance vaulting in the first floor room dates back to the first two decades of the 17th century. The vaulted sections are decorated with an impressed stucco band with a astragal and floral design.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Hlavní město Praha	Praha	Praha	Praha - Staré Město
Ulice, čp. / č. o. Na Perštýně 350/17		GPS 50.084008024266, 14.418181755427	

Technika štku	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
Otiskování pomocí forem, a to pro perlovec a rozvilinový dekor samostatně. Rozvilinový dekor má šířku 12–12,5 cm a sestává z mechanicky se opakujících částí o délce 44 cm. V některých místech byla forma při otiskování pootáčena o 180°, což mohlo zajistit lepší návaznost (ani tak ovšem nikoli zcela ideální). Perlovec je široký zhruba 2 cm. Štuk po otisknutí formy zjevně nebyl příliš začíštěván či opravován. Zvláštní situace nastala ve výsečích v kontaktu se stěnou, neboť zde otištění vzoru v požadovaném směru obvodová stěna bránila. Dekor zde byl vytvářen otiskováním kolmo na stěnu, takže vzor v těchto místech vůbec nenavazoval. Zajímavá situace je pozorovatelná i v koutových částech polí, kde zjevně otisk v prvním směru „překryl“ otisk ve směru druhém, pro lepší čitelnost hlouběji zatlačeném. Pásy lemující hrany výsečí i středové kruhové pole jsou mimo to v různé míře zakřivené. Forma tedy mohla, a v případě výsečí v pásu při obvodových stěnách dokonce nutně musela, být do jisté míry v delším směru konvexně prohnutá. To by umožnilo otiskování nikoli najednou, ale postupně, s mírným natáčením podle konkrétního tvaru lemovaného pole. Konvexní prohnutí formy může potvrzovat i popis G. Vasariho, který při popisu této techniky mluví o „vyduté formě“ a mimo to potvrzuje, že forma byla vyřezána ze dřeva.	neověřeno	polychromie (stávající stav) V poškozených místech lze v severnější místnosti sledovat, že štuková výzdoba ani okolní nečleněná plocha zřejmě nebyly barevně pojednány. Patrně jsou zde pouze bílé monochromní nátěry.	Nelze posoudit

Uměleckohistorický popis

Původně rozlehlý středověký právovárečný dům s pivovarem byl kolem poloviny 16. století a opět v prvních dvou desetiletích 17. století renesančně přestavěn. V šedesátých letech 17. století byl vztyčen nový krov, následovala výraznější barokní úprava po polovině 18. století a v letech 1842–1843 klasicistní přestavba domu. Současně byly až na drobné pozůstatky demolovány veškeré nádvorní pivovarské budovy se sladovnou a nahrazeny stávajícími bytovými budovami (dnes čp. 1004 a 1105). V letech 1863–1864 byla stržena a znovu v regulované uliční čáře vybudována severní část domu. V raném novověku dům vlastnily významné staroměstské patricijské rodiny (Deklivo, Globicové z Bučina, Joaneli). Po pozdně renesanční přestavbě byl dům přístupný z ulice rozlehlou vstupní síní již obklopovaly prostory sloužící z části hostinci. Vstupní síň byla klenuta na střední, z kamene tesaný sloup a přizdobena patrně také kamennými patkami (materiál přesně neurčen). K síni přiléhalo velkorysé oválné schodiště s volným středem. V patře se nacházel mážhaus a po jeho stranách dvojice rozlehlých „bytů“, sloužících patrně zpravidla mladší a starší generaci rodiny majitelů. Na významnější z těchto apartmánů navazoval ve dvorní poloze rozlehlý, téměř čtvercový, podle všeho nevytápěný prostor o rozměrech téměř 7×7 m, vybavený v přilehlé poloze záchodem a sloužící i dle dobového inventáře jako parádní ložnice a současně komora k ukládání cennějšího majetku. Inventář z roku 1702 zde zmiňuje lože s nebesy, dvě další lůžka, snad pro děti, domácí oltář, tři velké almary plné šatstva a dalších předmětů, truhlu s penězi a stříbrem atp. Místnost se štukovou klenbou je velmi mírně lichoběžná, takřka čtvercová, rozlehlá místnost má výrazně pravidelný rozvrh. V západní a severní stěně obsahuje po dvou symetricky rozmístěných okenních nikách, v severní části jižní stěny je původní vstup, vybavený kamenným pozdně renesančním ostěním, v západní části jižní stěny je někdejší dveřní nika vstupu na záchod. Dnes je prostor ve směru východ – západ dodatečně předělen příčkou na dvě místnosti, zhruba stejně veliké (jižní místnost je poněkud užší). Klenba má neckový tvar a je pročleněna celkem osmi pravidelně rozloženými trojbokými výsečemi, na které přesně nasedají výše zmíněné okenní a dveřní niky, resp. otvory. Štuková výzdoba zvýrazňuje klenební patky, lemuje klenební kápi, klenební výseče a mimo to lemuje kruhové pole ve vrcholu o průměru cca 1,6 m. Klenební patky se klasicky uplatňují v koutových úsecích a ve středech stěn a na hranách výsečí se zalamují k obvodové stěně. Zdobeny jsou profilací, velmi ploše provedenou, tvořenou poněkud redukováným jónským architrámem. Pás lemující klenební kápi, klenební výseče a středové pole je shodně utvářen. Uprostřed obsahuje mělce provedenou akantovou rozvilinu a po stranách perlovec. Datace vychází ze zjištění výrazné přestavby domu, uskutečněné mezi rokem 1603, kdy byl dům v inventáři popsán jako zanedbaný a místy navíc se zjevně odlišnou dispozicí, a rokem 1620, resp. 1627, kdy byla vdova po majiteli domu Václavu Deklivo nucena dům před svou emigrací prodat. Dataci mimo to potvrzuje i rudolfínskou architekturou dosti výrazně ovlivněné řešení některých prvků (oválné schodiště, portál do sklepa, Langweilovým modelem doložené řešení fasády, jež je velmi blízké nedalekému domu „U beránka“ (čp. 587/I), vybudovaného také před rokem 1620). Pomocným argumentem pro dataci jsou i druhotně použité trámy v krovu dendrochronologicky datované do let 1611–1612.

Historické zásahy / opravy

Štukový dekor je zjevně v zachovaných částech zcela původní. V některých místech je poškozen mladšími zásahy a velmi primitivně provedenými opravami, které jsou ale dobře odlišitelné. V minulosti byly v jednom z prostorů z klenby i štukového dekoru podle všeho oškřábány mladší nátěry. Zřejmě hned po roce 1736 byla místnost předělena dvěma vzájemně kolmými příčkami na tři prostory. Asi v době první republiky byla demolována příčka dělící severní část prostoru. V jižní části příčkou předělené místnosti je povrch štuků pokryt takovým množstvím mladších nátěrů, že je dekor téměř nečitelný. V severní části místnosti byly starší nátěry podle všeho někdy ve druhé polovině 20. století oškřábány. Štukový dekor je navíc na některých místech poškozen mladšími zásahy (odstraněná příčka, elektroinstalace, atd.).

Literatura

Martin Šanda, *Dům U Šedivých, Praha Staré Město, čp. 350, Na Perštýně 17, Stavebně historický průzkum, Praha / Čelákovice 2021–2022*, uloženo na NPÚ ÚOP v Praze.

Autoři záznamu

Martin Šanda

Datum poslední změny

14.1.2024

Fotodokumentace současného stavu

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, celkový pohled do severní části místnosti od jihovýchodu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, pohled do severozápadního kouta místnosti (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, celkový pohled do severní části místnosti od jihozápadu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, detail severního výběhu klenby se stopami mladších oprav prostoru (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, celkový pohled na klenbu severní části místnosti odspodu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, detail štukové výzdoby s patrnými návaznostmi jednotlivých částí dekoru (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, detail štukové výzdoby ve vrcholu klenební výseče (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, detail štukové výzdoby se stopami mladších úprav (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu,

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu,

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu,

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená klenutá místnost v prvním patře domu, detail štukové výzdoby s dobře patrnou stopou postupného otiskování formy (Martin Šanda, 2021)

detail štukovým dekorem zdobeného
klenebního výběhu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
severní polovina štukové výzdoby lemující
střední pole (Martin Šanda, 2021)

dobře patrné otiskování dekoru (Martin
Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
severní polovina štukové výzdoby lemující
střední pole (Martin Šanda, 2021)

detail otiskování dekoru (Martin Šanda,
2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
detail štukové výzdoby na hraně klenební
výšeče (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
detail štukové výzdoby na hraně klenební
výšeče (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
celkový pohled do jižní části místnosti od
východu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
celkový pohled do jižní části místnosti od
západu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
detail štukem zdobeného jižního klenebního
výběhu (Martin Šanda, 2021)

Praha, dům U Šedivých, štukem zdobená
klenutá místnost v prvním patře domu,
detail štukem zdobeného vrcholu klenební
výšeče (Martin Šanda, 2021)